

SAĞLIK VE TOPLUM SAĞLIK SOSYOLOJİSİNE FARKLI BİR BAKIŞ

EDİTÖRLER

**PROF. DR. HASAN HÜSEYİN YILDIRIM
PROF. DR. TÜRKAN YILDIRIM**

spm
K İ T A P

© 2025 SPM Kitap | ABSAM Yayınları

Eserlerimiz hiçbir şekilde basılı ve/veya elektronik ortamda çoğaltılamaz, paylaşılamaz ve transfer edilemez. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanuni iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur. Tüm maddi ve manevi haklarımız saklıdır.

ABSAM Yayıncı Sertifika No: 40138

ISBN: 978-605-73267-6-8

1. Baskı: Ekim 2025, Ankara

Baskı: Göktuğ Ofset Yayıncılık Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.

Zübeyde Hanım Mah. Sedef Cad. No: 1, İskitler, Altındağ/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47538 | Tel: 0 312 341 38 08 | E-mail: goktugofset@gmail.com

Genel Atf

Yıldırım HH. ve Yıldırım T. (ed). (2025). *Sağlık ve Toplum: Sağlık Sosyolojisine Farklı Bir Bakış*. 1. Baskı, SPM Kitap, Ankara.

Bölüm İçin Atf Örneği

Kambur ES. (2025). Sağlık Sosyolojisinin Gelişimi. İçinde: Yıldırım HH ve Yıldırım T. (ed). *Sağlık ve Toplum: Sağlık Sosyolojisine Farklı Bir Bakış*. 1. Baskı, SPM Kitap, Ankara.

SPM Kitap | ABSAM Yayınları

Meşrutiyet Mah. Konur Sok. No:38/13 Çankaya/ANKARA

info@absamyayinlari.com | www.absamyayinlari.com | www.spmkitap.com

EDİTÖRLER HAKKINDA

Prof. Dr. Hasan Hüseyin YILDIRIM

Malatya doğumlu olan Hasan Hüseyin Yıldırım, Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksekokulundan 1996 yılında, dönem birincisi olarak mezun olmuştur. Aynı yıl Sağlık İdaresi Yüksekokulunda araştırma görevlisi olarak akademik hayata başlamıştır. Yüksek lisans ve doktora derecelerini Hacettepe Üniversitesi Sağlık Yönetimi Anabilim Dalından alan Yıldırım, burslu olarak LSE Sağlık Araştırma Merkezi'nde Ziyaretçi Araştırmacı (Londra, 2005-2006) olarak bulunmuştur. Yıldırım, Temmuz 2017'ye kadar Hacettepe Üniversitesi Sağlık Yönetimi Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmıştır.

Hali hazırda Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümünde (Ankara) öğretim üyesi olan Yıldırım, geçmişte akademik hayatı yanında, bürokrasinin çeşitli kademelerinde (örneğin TÜSEB Türkiye Sağlık Politikaları Enstitüsü kurucu başkanlığı gibi, 2017-2023), ulusal ve uluslararası düzeydeki birçok sivil toplum kuruluşunda yönetici, danışman ve/veya gönüllü olarak görev yapmıştır, yapmaya da devam etmektedir.

Yıldırım başta Dünya Sağlık Örgütü, Avrupa Birliği ve Sağlık Bakanlığı başta olmak üzere, birçok ulusal ve uluslararası kurumun projelerinde görev almış, almaya da devam etmektedir.

Sağlık politikaları konusunda uzmanlaşan Yıldırım'ın çalışmaları; sağlık, sağlık hizmetleri ve sağlık sistemi ile ilgili politika, yönetim ve ekonomi konularına odaklanmaktadır.

Ulusal ve uluslararası düzeyde çok sayıda kitap, kitap bölümü, makale, rapor, analiz ve sunum çalışması olan Yıldırım, son dönemdeki araştırmalarını genelde İslam ve Sağlık Araştırmaları, özelde ise Tıbb-ı Nebevi üzerine yoğunlaştırmış bulunmaktadır. Bu anlamda; İSSAR | İslam ve Sağlık Araştırmaları ve TNM | Tıbb-ı Nebevi Merkezini online olarak kurmuş (www.tibbinebemerkezi.com) ve ilk etapta 7 kitaptan oluşan "İslam ve Sağlık/Tıp Araştırmaları Serisini/Tıbb-ı Nebevi Külliyyatını (www.tnmkitap.com) yayın hayatına kazandırmıştır. Devamı da gelecektir inşaAllah.

Ek olarak Yıldırım, İslami düşünce sistemine dayalı olarak edindiği ilmi birikimini, Allah'ın (cc) rızasını gözeterek başkalarıyla da paylaş-

mak adına, "EMKO | Eserden Müessire Kainat Okumaları" adı altında seminerler düzenlemektedir. Seminerler için herhangi bir ücret talep edilmemektedir. Ayrıntılar için: www.bio.site/hhy

Prof. Dr. Türkan YILDIRIM

Türkan Yıldırım, 2000 yılında Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksekokulundan lisans derecesini almıştır. Yüksek lisans (2004) ve doktora (2009) derecelerini ise Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Kurumları Yönetimi Anabilim Dalından almıştır. LS-HTM Ecohost Araştırma Merkezi ve LSE Health Araştırma Merkezinde eş zamanlı olarak (Londra, 2005-2006) ziyaretçi doktora öğrencisi olarak bulunmuştur. Bu ziyareti esnasında, diğer araştırmalarına ek olarak doktora tezi ile ilgili çalışmalarda bulunmuştur. Bu süre zarfında aynı zamanda LSE Language School'a da devam etmiştir.

Yıldırım, Ankara Üniversitesi Sağlık Eğitim Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümünde araştırma görevlisi olarak 2002 yılında akademik hayatına başlamış, 2011'de Yardımcı Doçent, 2013'te Doçent ve 2018'de de Profesör unvanını almıştır.

2018 yılında Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümünde profesör kadrosunda öğretim üyesi olarak göreve başlamış ve bölüm başkanı olarak atanmıştır.

Şubat 2022'de SBÜ Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı olarak atanmış olup halen bu görevini sürdürmektedir. Bu görevi ile bağlantılı olarak aynı zamanda SBÜ Yönetim Kurulu ve Senatosu üyesidir.

Araştırma ve çalışmaları sağlık ve sağlık hizmetlerinin yönetim ve politika boyutlarını kapsayan Türkan Yıldırım'ın çalışma alanına gireren konularda çok sayıda ulusal ve uluslararası çalışması ve yayını bulunmaktadır.

SPM | SAĞLIK POLİTİKALARI MERKEZİ

Sağlık Politikaları Merkezi (SPM); sağlık, sağlık hizmetleri ve sağlık sistemlerinin başta politika, yönetim ve ekonomi boyutları olmak üzere, ilgili diğer alanlarda danışmanlık, araştırma, eğitim ve yayın faaliyetlerini holistik ve entegre bir şekilde gerçekleştirmek suretiyle Ar-Ge'ye dayalı yenilikçi, özgün, yaratıcı ve kullanılabilir bilgi üretmekte ve yaymaktadır.

Bu bağlamda, "*Sağlık yönetiminin kitabı yeniden yazılıyor!*" motto-su ile çıktığımız bu yolda; yetkin akademisyenler tarafından kaleme alınan kitaplar ile, sağlık yönetimi alanının özgün ve bilimsel kitap ihtiyacının bütüncül ve entegre bir şekilde karşılanması hedeflenmektedir.

Yayınlanmış Bazı Çalışmalar

1. Yıldırım HH. (2025). *Sağlık Politikası Yazıları*, 2. Baskı, SPM Kitap, Ankara.
2. Yıldırım HH ve Yıldırım T. (ed). (2025). *Sağlık ve Toplum: Sağlık Sosyolojisine Farklı Bir Bakış*, 1. Baskı. SPM Kitap, Ankara
3. Yıldırım HH. (2025). *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Sağlık Politikaları*, 2. Baskı, SPM Kitap, Ankara.
4. Yıldırım HH ve Yıldırım T. (2025). *Sağlık Politikaları: Kuram ve Uygulama*, 2. Baskı. SPM Kitap, Ankara.
5. Yıldırım HH ve Kambur ES. (2025). *Geleceğin Sağlık Teknolojileri ve Sağlık Politikaları*. 2. Baskı. SPM Kitap, Ankara.
6. Bütün esereler ve daha fazla bilgi için: www.spmkitap.com

İÇİNDEKİLER

EDİTÖRLER HAKKINDA.....	iii
-------------------------	-----

SPM SAĞLIK POLİTİKALARI MERKEZİ	v
---	---

SUNUŞ.....	xiii
------------	------

BÖLÜM 1

SAĞLIK VE TOPLUM İLİŞKİSİ: SAĞLIK SOSYOLOJİSİ İÇİN KAVRAMSAL BİR ÇERÇEVE

Prof. Dr. Hasan Hüseyin Yıldırım.....	1
---------------------------------------	---

1.1. Giriş: Tanımlar ve Kavramlar	1
---	---

1.2. Sağlığın Boyutları, Belirleyicileri ve Sağlık Belirleyicilerinin Göreceli Önemleri/Rollerini.....	5
--	---

1.2.1. Sağlığın Boyutları, Belirleyicileri ve İlahi Müdahale.....	6
---	---

1.2.2. Sağlık Belirleyicilerinin Sağlık Sonuçlarındaki Göreceli Rollerini.....	20
--	----

1.3. Sağlık, Hastalık ve Tıp Anlayışları	23
--	----

1.3.1. Geleneksel Düşünce Sistemine Dayalı Anlayış.....	24
---	----

1.3.2. Pozitivist Düşünce Sistemine Dayalı Anlayış.....	25
---	----

1.3.3. Tevhidi Düşünce Sistemine Dayalı Anlayış	26
---	----

1.4. Sağlığa İlişkin Paradigmalar: Sağlık Neden Önemlidir?.....	27
---	----

1.4.1. Bir Hak Olarak Sağlık	28
------------------------------------	----

1.4.2. Bir Tüketim Malı Olarak Sağlık	28
---	----

1.4.3. Bir Yatırım Malı Olarak Sağlık	29
---	----

1.4.5. Bir Nimet Olarak Sağlık.....	29
-------------------------------------	----

1.5. Sağlıkta Piyasa Başarısızlıkları ve Devlet Müdahalesi	30
--	----

1.5.1. Sağlıkta Piyasa Başarısızlıkları	32
---	----

1.5.1.1 Bilgi Asimetrisi	32
--------------------------------	----

1.5.1.2. Dışsallıklar ve Kamu Malları	41
---	----

1.5.1.3. Rekabet ve Piyasaya Giriş-Çıkış Serbestisi	44
---	----

1.5.1.4. Ölçek Ekonomisi ve Tekelcilik.....	44
---	----

1.5.2. Sağlıkta Devlet Müdahalesi: Neden ve Nasıl?	46
--	----

1.5.2.1. Mal ve Hizmet Üretici/Sunucu Olarak Devlet	46
---	----

1.5.2.2. Piyasaları Düzenleyici (Regülatör) Olarak Devlet	46
---	----

1.5.2.3. Finansör Olarak Devlet	47
---------------------------------------	----

1.6. Sağlık ve Toplum İlişkisini Analiz Etmede Tevhidi Bir Çerçeve	47
--	----

1.6.1. Tevhid ve İlahi Müdahale Kavramları	48
1.6.2. Sağlık ve Toplum İlişkisi: Analiz İçin Kavramsal Bir Çerçeve	49
1.7. Kaynakça	51

BÖLÜM 2

ÜLKE YÖNETİM BİÇİMLERİ, SİYASET KURUMU, SAĞLIK VE TOPLUM

Prof. Dr. Hasan Hüseyin Yıldırım	57
2.1. Giriş	57
2.2. Ülke Yönetim Biçimleri: Hükümet Sistemleri.....	57
2.2.1. <i>Parlamentar Sistem</i>	60
2.2.3. <i>Başkanlık Sistemi</i>	61
2.2.3. <i>Yarı-Başkanlık Sistemi</i>	64
2.3. Sağlığı Üretmede Ülke Yönetim Biçimlerinin Rolü: Hükümet Sistemleri ile Sağlık Politikaları İlişkisi.....	65
2.4. Kaynakça.....	72

BÖLÜM 3

SAĞLIK SOSYOLOJİSİNİN GELİŞİMİ

Arş. Gör. Elif Sena Kambur	75
3.1. Giriş	75
3.2. Sosyoloji Bilimi	76
3.3. Sağlık Sosyolojisi	77
3.3.1. <i>Sağlık Sosyolojisinin Doğuşu</i>	79
3.3.2. <i>Sağlık Sosyolojisinin Gelişimini Etkileyen Faktörler</i>	83
3.4. Kaynakça.....	84

BÖLÜM 4

SAĞLIK SOSYOLOJİSİNDE YAKLAŞIMLAR

Arş. Gör. Elif Sena Kambur	87
4.1. Giriş	87
4.2. Sağlık Sosyolojisinde Yaklaşımlar	88
4.2.1. <i>Parsons'un Yapısal-İşlevselci Yaklaşımı</i>	88
4.2.2. <i>Sembolik Etkileşimcilik</i>	90
4.2.3. <i>Politik Ekonomi ve Marksist/Çatışmacı Yaklaşım</i>	91
4.2.4. <i>Feminist Yaklaşım</i>	92
4.2.5. <i>Post-Modern Yaklaşım</i>	92
4.2.6. <i>Tevhidi Yaklaşım</i>	93
4.3. Kaynakça.....	94

BÖLÜM 5

EKONOMİ, SAĞLIK VE TOPLUM

Dr. Öğr. Üyesi Murat Konca.....	97
5.1. Giriş	97
5.2. Gelir, Üretim ve Sağlık.....	97
5.3. İşsizlik, İstihdam ve Sağlık.....	99
5.4. Gelir Dağılımında Adalet ve Sağlık	101
5.5. Ekonomik Şoklar ve Sağlık.....	103
5.6. Kaynakça.....	105

BÖLÜM 6

KÜLTÜR, SAĞLIK VE TOPLUM

Prof. Dr. Hasan Hüseyin Yıldırım	109
6.1. Giriş	109
6.2. Kültür: Toplumun Kimliği ve Değerler Sistemi.....	109
6.2. Sağlık: Birey ve Toplumun Temel Taşı	109
6.2.1. Kültürel Faktörlerin Sağlık Üzerindeki Etkisi.....	110
6.2.2. Toplumsal Faktörlerin Sağlık Üzerindeki Etkisi.....	110
6.3. Toplum: Kültür ve Sağlığın Buluşma Noktası.....	110
6.3.1. Toplumun Kültüre Etkisi.....	110
6.3.2. Toplumun Sağlığa Etkisi.....	111
6.4. Kültür, Sağlık ve Toplumun Kesişim Noktaları.....	111
6.5. Günümüz Dünyasında Kültür, Sağlık ve Toplum.....	111
6.7. Sonuç	112
6.8. Kaynakça.....	112

BÖLÜM 7

EĞİTİM, SAĞLIK VE TOPLUM

Dr. Öğr. Üyesi Murat Konca.....	115
7.1. Giriş	115
7.2. Eğitim ve Sağlık İlişkisi.....	115
7.3. Kaynakça.....	120

BÖLÜM 8

GELECEĞİN SAĞLIK TEKNOLOJİLERİ, SAĞLIK VE TOPLUM

Arş. Gör. Elif Sena Kambur	123
8.1. Giriş	123
8.2. Sağlık Alanında Kullanılan Teknolojiler	123
8.3. Sağlık Teknolojileri ve Toplum.....	126

8.4. Geleceğin Sağlık Teknolojilerinin Topluma Etkileri	127
8.5. Kaynakça.....	131

BÖLÜM 9

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ, SAĞLIK VE TOPLUM

Prof. Dr. Emine Didem Evcı-Kiraz.....	135
9.1. Giriş	135
9.2. İklim Değişikliği ve Toplum Sağlığı.....	135
9.3. Toplum Ne Kadar Farkında?.....	138
9.4. İklim Değişikliği, Kadınlar ve Gençler.....	139
9.5. Geleceğin Akılandırılmış Toplamlarında İklim ve Sağlık	140
9.6. Sonuç	143
9.7. Kaynakça	144

BÖLÜM 10

AFETLER, SAĞLIK VE TOPLUM: SALGINLAR ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Dr. Öğr. Üyesi Selin Kalender.....	147
10.1. Giriş	147
10.2. Endemi, Epidemi, Salgın ve Pandemi	149
10.2.1. Endemi ve Epidemi.....	149
10.2.2. Salgın	149
10.2.3. Pandemi.....	150
10.3. Veba	152
10.4. Kolera (1817-2010)	158
10.5. Grip (Influenza) Salgınları.....	160
10.5.1. İspanyol Gribi (1918-1919).....	160
10.5.2. Asya Gribi (1957-1958)	162
10.5.3. Hong Kong Gribi (1968).....	162
10.5.4. Domuz Gribi (2009-2010).....	163
10.5.5. SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome) Salgını	164
10.5.6. MERS (Middle East Respiratory Syndrome) Salgını	165
10.5.7. Covid-19 (2019-Günümüz).....	166
10.6. Salgınların Toplum ve Toplum Sağlığı Üzerindeki Etkileri.....	179
10.7. Sonuç	183
10.8. Kaynakça.....	183

BÖLÜM 11

DİN, İNANÇ, İBADETLER, SAĞLIK VE TOPLUM

Prof. Dr. Hasan Hüseyin Yıldırım	191
11.1. Giriş	191
11.2. İbadetler ve Sağlık İlişkisi	194
11.2.1. Yapılması Gereken İbadetler	196
11.2.1.1. Taharet (Temizlik) İbadeti ve Sağlık	196
11.2.1.2. Namaz İbadeti ve Sağlık	198
11.2.1.3. Oruç İbadeti ve Sağlık	203
11.2.1.4. Hac İbadeti ve Sağlık	206
11.2.1.5. İnfak İbadeti (Zekat, Sadaka ve Diğerleri) ve Sağlık	208
11.2.1.6. Kurban İbadeti ve Sağlık	210
11.2.1.7. Dua/Zikir/Töve İbadeti ve Sağlık	211
11.2.2. Yapılmaması/Kaçınılması Gereken İbadetler	215
11.3. Sonuç Yerine: Dinin/İnancın/İbadetin Sağlık ve Toplum Etkileri	216
11.4. Kaynakça	218

BÖLÜM 12

TOPLUMSAL EŞİTSİZLİKLER/HAKKANİYETSİZLİKLER, SAĞLIK VE TOPLUM

Dr. Öğr. Üyesi Hakan Oğuz Arı	221
12.1. Giriş	221
12.2. Toplumsal Eşitsizlikler/Hakkaniyetsizlikler	222
12.3. Sağlıkta Eşitlik(sizlik) ve Hakkaniyet(sizlik)	223
12.3.1. Sağlıkta Eşitsizlik/Hakkaniyetsizliğin Kaynakları	228
12.3.2. Sağlık Eşitsizliklerinin/Hakkaniyetsizliklerinin Azaltılmasına Yönelik Bir Model Önerisi	232
12.4. Sonuç	234
12.5. Kaynakça	236

BÖLÜM 13

SOSYAL MEDYA, SAĞLIK VE TOPLUM

Arş. Gör. Elif Sena Kambur	239
13.1. Giriş	239
13.2. Sosyal Medya ve Sosyal Medyanın Doğuşu	240
13.3. Sağlık ve Sosyal Medya	242
13.4. Sosyal Medyanın Sağlık Üzerine Etkileri	243
13.5. Sağlık Hizmetlerinde Sosyal Medya Kullanımının Hukuki Boyutu	246

13.6. Kaynakça	249
----------------------	-----

BÖLÜM 14

SAĞLIK HİZMETLERİNDE TOPLUM KATILIMI

Prof. Dr. Hasan Hüseyin Yıldırım, Prof. Dr. Türkan Yıldırım.....	251
---	------------

14.1. Giriş	251
-------------------	-----

14.2. Temel Kavramlar	253
-----------------------------	-----

14.3. Toplum Katılımı, Demokrasi, Politika ve Güç İlişkisi	255
--	-----

14.4. Toplum Katılımını Etkileyen Faktörler	256
---	-----

14.5. Toplum Katılımının Önemi ve Faydaları	257
---	-----

14.6. Sağlık Hizmetlerinde Toplum Katılımı Yaklaşımları	258
---	-----

14.6.1. Tıbbi Yaklaşım.....	258
-----------------------------	-----

14.6.2. Sağlık Planlaması Yaklaşımı.....	259
--	-----

14.6.3. Toplum Kalkınması Yaklaşımı.....	259
--	-----

14.7. Sağlık Hizmetlerinin Rolü Konusunda Farklı Yaklaşımların Görüşleri.....	260
--	-----

14.8. Neden, Kim ve Nasıl Bir Toplum Katılımı?.....	261
---	-----

14.8.1. Neden Toplum Katılımı?.....	262
-------------------------------------	-----

14.8.2. Nasıl Toplum Katılımı?	264
--------------------------------------	-----

14.8.3. Kim Katılmalı?	265
------------------------------	-----

14.9. Toplum Katılımı Mekanizmaları	265
---	-----

14.9.1. Toplum Sağlık Çalışanları	266
---	-----

14.9.1.1. Toplum Sağlık Çalışanlarının Rolü ve Avantajları	267
--	-----

14.9.2. Toplum Finansmanı	269
---------------------------------	-----

14.9.2.1. Toplum Finansmanının Uygulamada Görülen Biçimleri	270
---	-----

14.10. Türkiye Sağlık Sektöründe Toplum Katılımı.....	272
---	-----

14.10.1. Türkiye’de Toplum Sağlık Çalışanları.....	274
--	-----

14.10.2. Türkiye’de Toplum Finansmanı.....	275
--	-----

14.11. Sonuç Yerine	275
---------------------------	-----

14.12. Kaynakça	277
-----------------------	-----

SUNUŞ

Euzü Billahi Mineşşeytanirracim

Bismillahirrahmanirrahim

Elhamdülillahi Rabbil Alemin

*Vessalatü Vesselamü Ala Rasûlina Muhammedin Ve Ala Alihi Vesahbihi Ecmain
Rabbîşrahli sadri ve yessirli emri. Vahlul ukdeten min lisani yefkahu kavli (Rabbim
göğsümü-sadrumı- genişlet. İşimi kolaylaştır. Dilimdeki düğümü de çöz ki dediğimi
anlasınlar) (Taha Suresi 25-28).*

*Rabbi yessir ve la tuassir Rabbi temmim bil hayr (Rabbim kolaylaştır, zorlaştırma.
Rabbim işimi hayırla tamam et).*

Sağlık Politikaları Merkezi (SPM); sağlık, sağlık hizmetleri ve sağlık sistemlerinin başta politika, yönetim ve ekonomi boyutları olmak üzere, ilgili diğer alanlarda danışmanlık, araştırma, eğitim ve yayın faaliyetlerini entegre bir şekilde gerçekleştirmek suretiyle Ar-Ge'ye dayalı yenilikçi, özgün, yaratıcı ve kullanılabilir bilgi üretmekte ve yaymaktadır.

SPM olarak; birbirinden değerli, bütüncül, entegre ve birbirini tamamlar nitelikte özgün ve bilimsel eserlerden oluşan kitaplarımızı yayın hayatına kazandırarak, siz değerli okuyucularımızın hizmetine ve istifadesine sunmaktan büyük bir mutluluk duymaktayız. Devamı da gelecektir inşaAllah. Yüce Allah'a (cc) ne kadar şükretsek azdır...

Serimizin bu kitabı editörlerimiz Prof. Dr. Hasan Hüseyin Yıldırım ve Prof. Dr. Türkan Yıldırım tarafından derlenmiş olup, "*Sağlık ve Toplum: Sağlık Sosyolojisine Farklı Bir Bakış*" ismini taşımaktadır.

Kitaplarımızın vücuda gelmesinde başta editörler ve yazarlar olmak üzere, bir çok kulun katkısı olmuştur, kendilerine teşekkür ediyoruz, Yüce Allah (cc) hepsinden razı olsun. Ve doğal olarak tabi ki kullar birer sebeptir ve vesiledir, müsebbib ise Yüce Allah'tır (cc). Rabbimiz (cc) dilemeseydi ve de oldurmasaydı, bu çalışmaların zerresini dahi yapamazdık. Yüce Allah'a (cc) ne kadar şükretsek azdır...

Yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir, editörler ve/veya yayınevi sorumluluk kabul etmez.

Kitaplarımızın ilgilenen herkes için fayda sağlaması temennisi ile...
Gayret bizden, tevfik Allah'tan (cc).

Prof. Dr. Hasan Hüseyin YILDIRIM

SPM | Sağlık Politikaları Merkezi

1. Baskı, Ekim 2025, Ankara

www.spmkitap.com